ASOS JOURNAL

The Journal of Academic Social Science

Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 9, Sayı: 121, Ekim 2021, s. 179-199

ISSN: 2148-2489 Doi Number: <http://dx.doi.org/10.29228/ASOS.52592>

Yayın Geliş Tarihi / Article Arrival Date
9.09.2021

Yayınlanma Tarihi / The Publication Date
29.10.2021

Arş. Gör. Ecem Naz NAZLIER KESER

Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Hizmet, Sosyal Bilimler

ecemnazlier@gmail.com

Orcid: 0000-0003-3864-4867

Sosyal Hizmet Uzmanı Sinem Pelin TEKİN

sptekin98@gmail.com

ADLİ SÜREÇLE KARŞILAŞMAMIŞ BİREYLERİN ADLİ SÜREÇ VE ADLİ SOSYAL HİZMET KONUSUNDAKİ BİLGİ EKSİKLERİNİN TESPİT EDİLMESİ VE GELİŞTİRİLMESİ

Öz

Bu çalışma adli süreçte sosyal hizmet mesleğinin yeterince tanınmaması ve müracaatçıların verilen hizmetlerle ilgili bilgi eksikliklerinin olması sorunsalından hareketle yapılmıştır. Araştırmanın amacı sosyal hizmet mesleğine adli alanda görünürlük kazandırmak, verilen hizmetlerin daha işlevsel yürütülmesini sağlamak ve bireylerin hizmetlere erişimini kolaylaştırmaktır. Araştırmada nitel araştırma deseni kullanılmıştır. Araştırma 15-65 yaş arası, adli sürece dâhil olmamış, dijital okuryazarlığı olan, gönüllü 10 kişi ile gerçekleştirilmiştir. Katılımcı kriterleri belirlenirken amaçlı örneklem yöntemi kullanılmıştır. Katılımcılara ön değerlendirme aşamasında araştırmacılar tarafından hazırlanan ön değerlendirme soruları yöneltilmiştir. Daha sonra katılımcılara çevrimiçi ortamda ilgili konular hakkında eğitim verilmiştir. Son değerlendirme aşamasında katılımcılara son değerlendirme soruları tekrar yöneltilip cevaplar kayıt altına alınmıştır ve cevaplar karşılaştırmalı olarak yorumlanmıştır. Verilerin analizinde MAXQDA nitel veri analiz programı kullanılmış ve veriler değerlendirme sorularının başlıkları altında temalaştırılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre katılımcıların adli sistem içinde sosyal hizmet mesleğinin yeri ve adli süreçteki hakları konularında yeterince bilgi sahibi olmadıkları görülmüştür. Eğitim sonrasında katılımcıların adli sosyal hizmet, adli sosyal hizmet uzmanlarının görevleri ve adli

süreçteki hakları konularında bilgi eksiklikleri giderilmiştir. Çeşitli nüfus gruplarından tüm bireyler herhangi bir sıfatla adli sürece dâhil olabilmektedir. Bu konuda bilgi eksiklikleri bulunan kişiler için adli süreç oldukça kaygı verici bir hal almaktadır. Bu nedenle adli sosyal hizmet uzmanlarının görevleri ve mağdur hakları gibi konularda hem müracaatçılara, hem topluma hem de diğer meslek elemanlarına yönelik eğitimler oldukça önemlidir.

Anahtar kelimeler: Adli Süreç, Sosyal Hizmet, Adli Sosyal Hizmet, Adli Süreçteki Haklar

IDENTIFYING AND IMPROVING THE KNOWLEDGE DEFICITS OF INDIVIDUALS WHO HAVEN'T ENCOUNRED WITH THE JUDICIAL PROCESS ABOUT THE JUDICIAL PROCESS AND FORENSIC SOCIAL WORK

Abstract

This study was carried out based on the problem that the social work profession is not sufficiently known in the judicial process and that the clients lack information about the services provided. The aim of the research is to bring visibility to the social work profession in the forensic field, to ensure that the services provided are carried out more functionally and to facilitate the access of individuals to the services. Qualitative research design was used in the research. The research was carried out with 10 volunteers between the ages of 15-65, who were not involved in the judicial process, who were digitally literate. Purposive sampling method was used while determining the participant criteria. Participants were asked pre-evaluation questions prepared by the researchers during the pre-evaluation phase. Afterwards, the participants were given training on related topics in the online environment. In the final evaluation stage, the participants were asked the final evaluation questions again, the answers were recorded, and the answers were interpreted comparatively. MAXQDA qualitative data analysis program was used in the analysis of the data and the data were thematized under the headings of the evaluation questions. According to the findings obtained as a result of the research, it was seen that the participants did not have information about the place of the social work profession in the judicial system and their rights in the judicial process. After the training, the participants' lack of knowledge on forensic social work, the duties of forensic social workers and their rights in the judicial process were eliminated. All individuals from various population groups can be involved in the judicial process in any capacity. The judicial process becomes very worrying for people who have a lack of information on this subject. For this reason, training for both the clients, the society and other professional staff on issues such as the duties of forensic social workers and experts and the rights of victims is very important.

Keywords: Judicial Process, Social Work, Forensic Social Work, Legal Rights

GİRİŞ

Hukuk sistemi içerisinde haksız bir file karşı adaletin sağlanması amacıyla cezalandırıcı ve onarıcı adalet başta olmak üzere bazı teoriler ortaya çıkmıştır. Cezalandırıcı adalet teorisi

faili odağına almaktadır. Bu teorisinin temelini suçluluk olgusu oluşturmaktadır. Suç işleyen kişi hukuku ihlal etmiştir ve adaleti sağlamanın yolu işlenen suça karşılık bir yaptırım uygulamaktır. Onarıcı adalet teorisinin ise odağı ilişkilerdir ve suç nedeniyle ortaya çıkan haksızlıkların giderilmesi, sorunların çözülmesini temel almaktadır. Onarıcı adalet teorisine göre adaleti sağlamanın yolu fail, mağdur ve toplumu içeren bir sosyal diyalog gerçekleştirmek ve bu sayede güvenli, sürdürülebilir bir gelecek inşa etmektir (Öztürk, 2019).

Zaman içerisinde sadece suçluları cezalandırmaya yönelik olan ceza adalet anlayışı yerini suça maruz kalan kişilerin mağduriyetinin giderilmesini içeren mağdur odaklı onarıcı adalet anlayışına bırakmıştır. Onarıcı adalet anlayışının gelişmesi ile birlikte mağdur hakları, bireyi topluma kazandırma, çocuğun yüksek yararı gibi konular önem kazanmıştır. Bu değişim ve gelişim nedeniyle hukuk sistemi içinde farklı yaklaşımlara ihtiyaç duyulmuştur (Gönültaş, 2016).

Sosyal hizmet; bireylerin, ailelerin, grupların ve toplumun iyilik halini artırmak için sosyal değişime, insan ilişkilerinde sorun çözmeye, güçlenmeye ve özgürleşmeye katkı sağlayan bir meslektir. Sosyal hizmette insan hakları ilkeleri ve sosyal adalet temeldir (National Association of Social Workers, 2014). Sosyal hizmet güçlendirme yaklaşımını esas alarak bireylerin sosyal işlevselliklerinin artırılmasını ve kendi potansiyellerinin farkına vararak kendilerini gerçekleştirmelerini amaçlamaktadır.

Sosyal hizmet mesleğinin tanım ve değerlerine bakıldığında hukuk sisteminin ihtiyaç duyduğu farklı yaklaşımın “adalet mekanizması içerisindeki sosyal hizmet mantığı” olduğu ve bu mantığın adli sosyal hizmet alanını ortaya çıkardığı anlaşılmaktadır (Gönültaş, 2016).

Kadın, çocuk, yaşlı, engelli gibi dezavantajlı bireyler boşanma, toplumsal ya da aile içi şiddete maruz kalma, suç, çocuk suçluluğu, çocuk mağduriyeti gibi adli konular nedeniyle sanık, mağdur, suça sürüklenen, müşteki vs. gibi sıfatlarla adalet mekanizmasına dâhil olmaktadır. Adli sosyal hizmet adalet sistemi içinde boşanma, velayet, çocuk refahı, çocuk suçluluğu gibi konularda yeterlilik gerektiren, dezavantajlı gruptaki mağdurlara yönelik yasalarla ilgilenen, politika üreten, mağdurların sosyal işlevselliklerini artırmak için müdahalelerde bulunan bir uzmanlık alanıdır (Gökçearslan Çifci, 2014).

Sosyal hizmet müracaatçıları; şiddete uğramış kadın, çocuk, yaşlı, engelli, mülteci vb. olabilmektedir. Toplumda sorun olarak görülen olaylar kötü sonuçlara gidebilmekte olup adli süreçlere sarkan bir duruma dönüşebilir. Bu noktada adli sosyal hizmete gerek duyulmaktadır. Burada ise sanık, maktul, taraflar, suça sürüklenen çocuk, mağdur gibi kavramlarla karşılaşılır. Adli sosyal çalışanların, çalışma alanları oldukça geniş olup birçok farklı rol ve işlevlere sahiptirler (Filiz, 2011). Mağdurlara adli süreç ve hakları konusunda bilgilendirme yapmaları rehberlik ve danışmanlık rollerinin bir göstergesidir. Savunucu rolüyle mağdurların haklarını savunur ve güçlendirici rolü ile mağdurların kendi potansiyellerini fark etmesine yardımcı olurlar. Aile, çocuk ve çocuk ceza mahkemelerinde uzmanlar hazırladıkları sosyal inceleme raporlarını mahkemeye sunmaktadırlar. Sosyal hizmet uzmanı burada bilirkişi rolündedir ve yargı sürecinde sosyal hizmet uzmanının mesleki bilgi ve becerisinden yararlanılmaktadır. Dezavantajlı bireylerin fail ya da mağdur olmasını engelleyecek tedbir kararlarının alınması ve uygulanması da sosyal hizmet uzmanlarının önleyici rolünü göstermektedir. Bunun yanında adli sosyal hizmet uzmanları arabulucu, bağlantı kurucu, takip edici gibi rol ve işlevleri de üstlenmektedir (Gönültaş, 2016).

Adli sosyal hizmet uzmanları adliye yapısı içerisinde Aile Mahkemeleri, Asliye Hukuk Mahkemeleri, Çocuk Mahkemeleri, Çocuk Ceza Mahkemeleri ve Denetimli Serbestlik birimlerinde görev yapmaktadır. Adliye yapısı dışında ise kolluk kuvvetleri içerisindeki çocuk şube müdürlüklerinde ve cinsel istismar mağduru çocuklar ile adli görüşmelerin yapıldığı çocuk izlem merkezlerinde (ÇİM) çalışmalar yürütmektedir (Gökçearslan Çifci, 2014).

Aile mahkemelerinde boşanma, velayet, şahsi ilişki kurma, evlat edinme gibi davalar görülmektedir. Ankara Batı Adliyesi 2019 faaliyet raporunda belirtildiği gibi Aile Mahkemelerinin iş yükünün büyük bir bölümü boşanma, çocuk mallarının korunması, nafaka, velayet konulu davalardan oluşmaktadır (Adalet Bakanlığı, 2019).

Aile Mahkemeleri davalarında sosyal hizmet uzmanı öncelikli olarak ailenin sorunlarını tespit etmeye çalışır ve ailede yeniden karşılıklı sevgi, saygı ve hoşgörü ortamının sağlanabileceği durumlarda sorunların çözümü için teşvik edici rol üstlenmektedir. Eğer bu ortam sağlanamazsa ve aile içindeki sorunlara bir çözüm üretilemezse o zaman davanın esasına geçilmektedir (Filiz, 2011).

Aile mahkemelerinde görev yapan sosyal hizmet uzmanları randevu sistemi ile uygun gün ve saatte taraflarla bir araya gelerek görüşmeler yapmaktadır. Bu görüşmeler mesleki görüşmelerdir ve mesleki etik ilkelere uygun olarak gerçekleştirilmektedir. Bu mesleki görüşmeler adliyelerin fiziki ortamları da göz önünde bulundurularak sosyal hizmetin gizlilik ilkesi gereği görüşme odalarında yapılmaktadır. Gerek görüldüğü durumlara görüşmeler ev-okul ortamında da gerçekleştirilmektedir. Yapılan görüşmeler ve ev-okul incelemelerinin ardından sosyal hizmet uzmanı sosyal inceleme raporu (SİR) yazmakta ve duruşma gününden önce bu raporları mahkemeye sunmaktadır. Bu raporlar mahkeme için bilirkişi raporu niteliğindedir ve “takdiri delil” olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle SİR mesleki standartlara uygun, doğrulanmış bilgilere dayalı, açık ve anlaşılır olmalıdır (Buz vd., 2015). Uzman görüşme sırasında etkili bir dinleme yapmakta, bir yandan önemli gördüğü yerleri not etmektedir. Müracaatçıdan edindiği bilgileri değiştirmeden olduğu gibi aktarması gerekmektedir. Raporun sonuç ve değerlendirme kısmında ise kendi gözlem ve kanaatini yansıtabilmektedir (Altındağ, 2014: 50; akt. Buz vd., 2015).

Çocuk ve Çocuk Ceza Mahkemeleri hem suça sürüklenen hem de suç mağduru çocuklarla ilgilenmektedir. Ankara Batı Adliyesi 2019 faaliyet raporunda göre Çocuk ve Çocuk Ceza Mahkemelerinde hırsızlık, basit yaralama, mala zarar verme, konut ve işyeri dokunulmazlığını ihlal etme, uyuşturucu madde bulundurma ve cinsel istismar konulu davalar görülmektedir (Adalet Bakanlığı, 2019). Adli sosyal hizmet uzmanlarının görevi çocuk ve çocuk ağır ceza mahkemelerinde hâkim çocuk hakkında karar vermeden önce suça sürüklenen çocuk ve mağdur çocukla mesleki görüşmeler yapmaktır. Çocuk hakkında inceleme yapmadan önce uzmanlar çocuğa hakları ve adli süreçte karşılaşacağı diğer konular ile ilgili anlaşılabilir bir dille bilgi vermektedir.

Çocuğun yüksek yararını önelemek amacıyla adli sürece herhangi bir şekilde dâhil olan çocuklara pozitif ayrıcalıklar tanınması gerekmektedir. Bu süreçte çocukların en az yıpranma ile bu süreçten çıkması hedeflenmektedir. Bu durum çocuğun suça sürüklenmesinden itibaren her adımda çocuklarla birlikte ve onlar için özverili çalışmayı gerektirmektedir. Sosyal hizmet uzmanları çocukların adli sürecin işleyişinden olumsuz etkilenmemeleri, kendilerini daha iyi ifade edebilmeleri ve kendilerini güvende hissetmeleri için ifadelerinin alınması sırasında çocukların yanında hazır bulunmaktadır (Çiftçi, 2019).

Adli sosyal hizmet uzmanları çocukla ve ailesi ile görüşme yaptıktan sonra mahkeme tarafından istenen sosyal inceleme raporunu hazırlamaktadır. Bu raporun hazırlanmasının amacı çocuğun içinde bulunduğu parametreleri daha iyi değerlendirmektir. Bu sayede çocuklar hakkındaki hükümlerin daha sağlıklı verilebilmesi amaçlanmaktadır. SİR suça sürüklenen çocukların suçu nasıl anlamlandırdığı, suça ilişkin tutumları, pişmanlık durumu gibi bilgileri ve suçun ortaya çıkışı ve denetlenmesine ilişkin değerlendirmeleri içermektedir. Ayrıca suça sürüklenen çocuğun toplumla bütünleşmesine, refahının artırılmasına katkı sağlamaktadır (Saruç ve Güneş, 2014; Gökçearslan Çiftçi ve Ocaklı, 2015; Çiftçi, 2019;).

Sosyal hizmet uzmanın SİR yazarken dikkat etmesi gereken önemli hususlar vardır. Uzmanlar raporlarını hazırlarken çocuğun sosyal, duygusal ve bilişsel özelliklerini dikkate almalıdır. Sosyal hizmet uzmanı çocuğun içinde bulunduğu koşulları anlamak ve doğru bir değerlendirme yapabilmek için ekosistem perspektifinde çocuğu çevresi (aile, okul, mahalle, akran grubu) içinde ele almalıdır. Dava konuları benzerlik gösterse de her çocuğun gelişimsel özellikleri, çevresel koşulları, ihtiyaçları farklı olmaktadır. Bu nedenle sosyal hizmetin biriciklik ilkesine bağlı olarak her çocuk için ayrı değerlendirmeler yapılmalı ve ayrı SİR yazılmalıdır (Uluğtekin vd., 2004; Erdoğan ve İnçeli, 2015).

Adli süreç çocuğun yaşı önemli bir faktör olsa bile yine de karmaşık bir sistemdir. Üstelik çocuk adli süreç içerisinde sadece bulunduğu ortam ya da itham edilen sıfatlar dışında birçok tehdit ile karşı karşıya kalabilmektedir. Duruşma salonundaki ortam, faille karşılaşılması, çocuğun yaşadığı mağduriyeti defalarca anlatmak zorunda kalması gibi durumlar çocuğun psikolojik durumu açısından bazı riskler ortaya çıkarmaktadır. Bu tehdit unsurlarını en aza indirmek amacıyla adli sosyal hizmet uzmanları çocuğun örselenmesini önlemek için gerekli psiko-sosyal desteği sağlamalı ve rehberlik yapmalıdır. Uzmanların çocukların ruh sağlığındaki bozukluk hakkında ipucu veren belirtiçlere karşı duyarlı olmaları ve ilgili yönlendirmeleri yapmaları oldukça önemlidir (Çiftçi, 2019).

Son yıllarda adli sistemde etik ilkeler konusu daha önemsenen bir mesele haline gelmiştir. Bu kapsamda adli süreçte çocuk ile yapılan görüşme gizlilik çerçevesinde, çocuğu ayrımcılığa maruz bırakmadan, insanın değerini ön plana çıkararak gerçekleştirilmelidir. Müracaatçıların bu değerlere uygun müdahale yapıldığını değerlendirebilmesi için ise haklarından haberdar olmaları gerekmektedir. Böylece herhangi bir hak ihlali durumunda haklarını savunabilir konumda olacaklardır. Bunun yanı sıra, adliyelerin fiziki koşullarının da mesleğin etik ilkeleri gözetilerek çocukların adli süreçten doğan tehditlere maruz kalmasını ve ikincil mağduriyet yaşamasını önleyecek şekilde düzenlenmesi gerektiği anlayışı ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda adliyelerde görüşmeler, görüşme odalarında yapılmaktadır. Bazı adliyelerde görüşme odalarının yanı sıra mağdur çocuk ile yapılacak görüşmeler için Adli Görüşme Odası (AGO) uygulaması mevcuttur. AGO teknik donanımlı ve SEGBİS uyumlu odalardır ve bekleme odası, görüşme odası ve gözlem odasından oluşmaktadır. Bekleme odası ve görüşme odası fiziki olarak bir evin çocuk odası referans alınarak hazırlanmıştır. Çocuklar için oyuncak, yazı tahtası, boya kalemleri vb. materyaller bulunmaktadır (Galip, 2019). Bekleme odasında uzman müracaatçıyı karşılar, kendini tanıtır, sürece ilişkin bilgilendirme yapar ve mağduru görüşmeye hazırlar. Görüşme odasında sadece uzman ve mağdur bulunmaktadır. Görüşme sırasında kamera ve mikrofon sistemi ile mağdur ve uzmanın ses ve görüntüsü duruşma salonuna iletilmektedir. Duruşma sürecinde mağdur faili görmemektedir. Uzman hâkimin sorduğu soruları ve duruşmayı kulaklığı aracılığıyla duyar ve mağdurun bilişsel düzeyi, yaşı, içinde bulunduğu ruh hali gibi faktörleri gözeterik mağdurun anlayabileceği şekilde aktarır. Bu görüntü ve ses kayıtları mağdur çocuğun

başından geçen travmatik olayı defalarca anlatmasını ve ikincil bir mağduriyet yaşamasını önlemektedir. Aynı zamanda çocuk ev ortamı gibi hazırlanmış bir ortamda kendini duruşma salonuna göre daha güvende hissetmektedir. Gözlem odası ise savcı, avukat vb. konu ile ilgili diğer meslek elemanlarının gözlem yaptığı odadır. AGO Ankara Batı Adliyesi'nde pilot olarak kurulmuştur ve kurumda çalışan 11 sosyal çalışmacı haftalık olarak nöbet usulü ile AGO'da görevlendirilmektedir. Türkiye'de hali hazırda 76 ilde ve 98 adliyede AGO uygulaması mevcuttur (Galip, 2019). Ayrıca gerekli görüldüğü takdirde sosyal hizmet uzmanları ev-okul incelemesi yapmaktadır. Ancak bu incelemeler; iş yoğunluğu, fiziksel şartlar, ulaşım konusunda yaşanan sıkıntılar vb. faktörler nedeniyle yetersiz kalabilmektedir. Bu durum ise adli sürecin özellikle çocuk için daha yıpratıcı ilerlemesine neden olabilmektedir.

Türkiye'de gelişen onarıcı adalet anlayışı ile mağdurlara yönelik danışma ve psiko-sosyal destek hizmetleri vermek üzere 2013 yılında Mağdur Hakları Daire Başkanlığı kurulmuştur. Daha sonra kapsamı genişletilerek adli yargı sürecinde mağdurlara, özellikle kadın, çocuk, engelli, yaşlı, mülteci gibi dezavantajlı bireylere yönelik kapsamlı ve sürdürülebilir bir destek sistemi kurmak amacıyla 2019 yılı Nisan ayı itibarıyla Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlükleri kurulmuştur. 10 Haziran 2020 tarihli ve 63 sayılı Suç Mağdurlarının Desteklenmesine Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile de yaygınlaştırılması öngörülmüştür. Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlükleri Türkiye'de 73 ilde hizmet vermektedir. Adli Destek Mağdur ve Hizmetleri Müdürlükleri Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASHB), ÇİM ve kolluk kuvvetleri ile işbirliği içerisinde çalışmaktadır. Aile, Çocuk ve Çocuk Ceza Mahkemelerinde çalışmakta olan psikolog, sosyal hizmet uzmanı ve pedagoglar adli destek görevlisi unvanı ile bu müdürlüklerde görev yapmaktadır. Bu sayede hali hazırda verilen psiko-sosyal destek tüm soruşturma ve kovuşturma aşamalarını kapsamaktadır (Adalet Bakanlığı, 2021; Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlüğü, 2021).

Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlükleri içerisinde 4 farklı büro yer almaktadır. Bilgilendirme ve Yönlendirme Bürosu, mağdurlara adli süreç içerisindeki ihtiyaçlarına ve sahip oldukları haklarına yönelik temel bir bilgilendirme yapmaktadır. Başka bir kurum tarafından sunulan hizmetlere ihtiyaç duyulması halinde mağdurları ilgili kurumlara yönlendirmektedir. Mağdurlar bu büroya doğudan kendileri ya da bir başka kurum yönlendirmesi ile başvuru yapabilmektedir. Mağdurların yanı sıra tanıklar da başvuru yapabilmektedir.

Ceza Yargılaması Destek Bürosu, yargı sürecinde ceza mahkemelerinin bir adli destek görevlisi talep etmesi durumunda bu büroda çalışan adli destek görevlisi kırılgan grupların ikincil bir mağduriyet yaşamalarını önlemek amacıyla süreçte karşılaşacağı durumları açıklamakta, kişilerin kendilerini daha iyi ifade etmelerine yardımcı olmakta ve mağdurların yaşadığı stresi azaltmaya çalışmaktadır.

Hukuk Yargılaması Bürosu, boşanma, velayet, evlat edinme gibi davalarda adli destek görevlisi ev incelemeleri yapmakta ve sosyal inceleme raporu hazırlamakta ve duruşma öncesinde mahkemeye sunmaktadır. Sadece aile mahkemeleri ile sınırlı kalan uzman desteğinin tüm hukuk mahkemelerinde etkin bir şekilde sunulması amacıyla kapsamı genişletilmiştir. Aile Mahkemesinin olmadığı yerlerde aile mahkemesinin yerine geçen asliye hukuk mahkemelerinde de aynı uygulama gerçekleştirilmektedir.

Kırılgan Grup Destek Bürosu, görevi kırılgan gruba mensup bireylerin ihtiyaç duydukları hizmetlerden en verimli şekilde yararlanması sağlamaktır. Bu nedenle hizmet sunumunda planlama, uygulama, izleme ve koordinasyon işlemlerin tek bir adli destek görevlisi tarafından

yürütülmesi amacıyla vaka yönetimi uygulanmaktadır. Adli destek görevlileri mesleki bilgi ve becerilerini kullanarak mağdurların ihtiyaçlarını daha iyi anlamak ve psiko-sosyal destek sağlamak amacıyla görüşmeler yapmakta ve bu görüşmeler sonucunda bir müdahale planı hazırlayarak yargı mercilerine iletmektedir. Adli destek görevlileri bu plan dâhilinde sunulacak hizmetler ve yapılması gerekli işlemler hakkında mağdurları bilgilendirmektedir (Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlüğü, 2021).

Türkiye’de sosyal hizmet mesleğinin bilinirliğinin az olması, müracaatçıların bu konudaki bilgi eksiklikleri, kaynaklara erişim konusunda yaşanan kısıtlılıklar, Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlüğü sisteminin hem sosyal çalışanlar hem müracaatçılar hem de toplum için yeni bir düzenleme olması gibi nedenler bu çalışmanın sorunsalını oluşturmaktadır. Bu araştırma kapsamında yukarıdaki bilgiler ışığında sosyal hizmet mesleğini tanıtan ve Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Birimi’nde çalışan sosyal hizmet uzmanlarının görev ve sorumluluklarını ve adli sürece dahil olan bireylerin haklarını kapsayan bir eğitim programı hazırlanmıştır.

Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı; adli süreçlere aşina olmayan bireylere bilgilendirme eğitimi uygulayarak grubun özelliklerine ve ihtiyaçlarına yönelik katkı sağlamaktır. Bu sayede sosyal hizmet mesleğine görünürlük kazandırmak, bireylerin adli süreçlerle ilgili bilgi sahibi olmasını sağlamak ve hizmetlere erişimlerini kolaylaştırmak hedeflenmiştir. Adliyelerde verilen hizmeti daha işlevsel bir hale getirmek adına gerçekleşen bu eğitim ile adli sürece dâhil olan bireylerin, bilgi eksikliği olmadan süreci daha iyi yönetebilmesi amaçlanmaktadır.

Adli sürece ilk defa dâhil olmak, kimlerle iletişim kuracağını bilememek, adli sürece ve alandaki profesyonellerin rol ve işlevlerine vakıf olamamak gibi sebeplerin ortaya çıkardığı bilgi eksikliği insanlarda kaygı ve endişe oluşturabilmektedir. İnsanların yaşadığı kaygıları ve olumsuz duyguları en aza indirmek bu araştırmanın bir diğer amacıdır.

YÖNTEM

Araştırmanın Deseni

Araştırmada nitel araştırma deseni kullanılmıştır. Nitel araştırma deseni araştırmacıya doğrudan veri toplama, doğal bir ortam sunma, önceden belirlenmiş kesin yargılara bağlı kalmadan; esneklik, zengin ve derinlemesine betimlemeler sağlama imkânı vermesi açısından sosyal bilimlerde sıklıkla kullanılan bir araştırma yöntemidir (Cresswell, 2013; Creswell, 2017). Nitel araştırma; olayların ve davranışların nasıl ve neden gerçekleştiğini görme, elde edilen bilgileri sentezleyerek ikna edici genellemeleri ortaya koyma ve katılımcıların dışı vurdukları eylemler üzerinden değerlendirilmesi olarak tanımlanabilir (Büyüköztürk vd., 2019).

Evren ve Çalışma Grubu

Araştırma kapsamında adli sosyal hizmet ve adli süreçlere ilişkin detaylı bilgiye sahip olmayan 10 katılımcıya eğitim verilmiştir. Katılımcı kriterleri belirlenirken amaçlı örneklem yöntemi kullanılmıştır. Amaçlı örneklem yönteminde araştırmacılar, araştırma sorularına en iyi yanıtları verebilecek katılımcıları seçer (Aziz, 2015).

Araştırmanın çalışma grubunu;

☞ 18-65 yaş aralığında olan,

- ☞ Adli süreçlere henüz dâhil olmamış,
- ☞ Dijital okuryazarlığı olan,
- ☞ Araştırmaya gönüllü katılım sağlayan bireyler oluşturmaktadır.

Katılımcılara ulaşırken kartopu örneklem yöntemi kullanılmıştır. Katılımcılarla öncelikle ön değerlendirme görüşmeleri yapılarak adli süreçlere ilişkin mevcut bilgileri öğrenilmiştir. Ön değerlendirme görüşmelerinin ardından öznelere çevrimiçi ortamda, adli süreçlere ilişkin bilgi sunma amacıyla hazırlanan eğitim uygulanmıştır. Eğitimin ardından ön değerlendirme görüşmesinde sorulan soruların aynıları öznelere yeniden yönlendirilmiş ve bilgi düzeylerindeki değişim ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Araştırma öncesinde katılımcılara araştırmanın probleminin, amacının, kapsamının anlatıldığı ve katılımcıların araştırmanın herhangi bir aşamasında araştırmadan çekilme haklarının bulunduğu belirtilen bir bilgilendirilmiş onam formu imzalatılmıştır. Araştırmaya katılım tamamen gönüllülük esası ile gerçekleşmiştir.

Müdahale Süreci

Yaklaşık son bir yıldır Covid-19 salgını nedeniyle yüz yüze yapılamayan pek çok eğitim çevrimiçi ortamda, dijital platformlarda yapılmaya başlanmıştır. Adli süreçlere ilişkin bilgi eksikliği olan bireylerle yapılan bu eğitim programı da çevrimiçi ortamda gerçekleştirmek üzere hazırlanmıştır. Eğitim içeriğinde; adli sosyal hizmet, adli sosyal hizmet uzmanı, adli süreçlerle ilgili kavramlar, adli süreçteki yeni yapılanma, aile ve çocuk mahkemelerinin işlevleri, adli süreçteki haklar ve hak ihlalleri karşısında yapılacaklar konuları yer almıştır. Eğitim hazırlıkları 10 Mayıs 2020 tarihinde başlamış, hazırlıklar 30 Haziran 2020 tarihinde tamamlanmıştır. Ön değerlendirme görüşmeleri, eğitimin uygulanması ve son değerlendirme görüşmeleri ise 5 Temmuz 2020 – 5 Ağustos 2020 tarihleri arasında Zoom programı üzerinden gerçekleşmiştir.

Katılımcılardan sözlü ve yazılı katılım onamı alınmış olup katılımcıların gerçek isimleri etik hassasiyetler gereği gizli tutulmuştur. Kendilerine araştırmacılar tarafından özgün rumuzlar (renk isimleri) verilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırma verilerini toplarken bireylerle; adli sosyal hizmet, adli sosyal hizmet uzmanlarının görevleri, aile ve çocuk mahkemelerinde adli sürecin işleyişi ve duruşmalar, Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri, boşanma, velayet, soruşturma, kovuşturma kavramları ve adli süreçte haklara ilişkin bilgi düzeylerini tespit etmek üzere ön değerlendirme ve son değerlendirme soruları hazırlanmıştır. Performans değerlendirme ölçeği olarak görüşme sorularına dayalı değerlendirme, bireylerin ön test ve son test sorularına verdikleri cevaplar ve aile bireylerinin geribildirimleri göz önünde bulundurularak yapılmıştır.

Çalışmanın nitel verilerini,

1. Ses kayıtları ve gözlemler
2. Ön Değerlendirme - Son Değerlendirme soruları (Araştırmacılar tarafından hazırlanmıştır.)
3. Aile bireyleri ile yarı yapılandırılmış görüşme sonuçları oluşturmaktadır.

Ön değerlendirme görüşmelerinde, katılımcılara araştırmacılar tarafından hazırlanan ve ailelerin adli sosyal hizmete ilişkin bilinç düzeylerini görmeye yönelik sorular yöneltilmiştir.

Araştırma kapsamında eğitim verildikten sonra aynı değerlendirme soruları bireylere yeniden yönlendirilmiş ve sorulara verdikleri yanıtlar karşılaştırılarak yorumlanmıştır.

Verilerin Analizi

Bireyler ile yapılan ön ve son değerlendirme görüşmeleri sonrası elde edilen nitel veriler betimsel analize tabii tutulmuştur. Analiz sürecinde bütün veriler bir bütün olarak ele alınmış ve verilerdeki ortak ifadelerden kodlar oluşturulmuştur. Oluşturulan bu kodlar incelenmiş ve değerlendirme sorularının başlıkları altında temalaştırma yoluna gidilmiştir. Verilerin analizinde MAXQDA nitel veri analiz programı kullanılmıştır.

BULGULAR VE YORUM

Türkiye’de sosyal hizmet mesleğinin yeterince tanınmaması, adli sürece dâhil olmuş bireylerin adli hizmetler ve hakları hakkında yeterli bilgiye sahip olmaması, kaynaklara erişim konusunda yaşanan kısıtlılıklar ve Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlüğü sisteminin hem sosyal çalışanlar hem de müracaatçılar için yeni bir sistem olması adli sürece ilk defa dâhil olan bireylerde kaygı ve endişe oluşturabilmektedir. Bu problemin ortadan kalkabilmesi amacıyla bu araştırma kapsamında bireylere; sosyal hizmet mesleğini tanıtan, müracaatçıların adli süreçteki haklarını ve Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Birimi’nde çalışan sosyal hizmet uzmanlarının görev ve sorumluluklarını açıklayan bir eğitim verilmiştir.

Bu sayede sosyal hizmet mesleğine görünürlük kazandırmak, müracaatçıların adli sisteme dâhil olmaları durumunda sistem ve haklarını konusunda bilgi sahibi olmasını sağlamak ve böylece yaşadıkları kaygıları ve olumsuz duyguları en aza indirmek ve hizmetlere erişimlerini kolaylaştırmak amaçlanmaktadır.

Katılımcılara İlişkin Tanıtıcı Bulgular

Araştırma 10 katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Katılımcılardan dördü erkek, altısı kadın katılımcıdır. Katılımcıların yaş aralığı 21-60 yaş olup yaş ortalaması ise 47,5’tur. Katılımcıların sekizi evli, ikisi bekârdır ve beşi lisans düzeyinde eğitim alırken dördü lise, biri ise ortaokul düzeyinde eğitim almıştır. Katılımcılara ilişkin ayrıntılı bilgiler Tablo 1’de belirtilmiştir.

Tablo 1

Katılımcıların Tanıtıcı Bulguları

Katılımcı	Yaş	Cinsiyet	Medeni Hal	Eğitim Düzeyi	Aylık Geliri
Kırmızı	58	Erkek	Evli	Lisans	4.000 TL
Yeşil	56	Kadın	Evli	Lisans	4.000 TL
Mavi	24	Kadın	Bekâr	Lisans	Çalışmıyor
Beyaz	53	Kadın	Evli	Lisans	5.000 TL
Siyah	59	Erkek	Evli	Lise	4.500 TL
Sarı	43	Kadın	Evli	Lise	Çalışmıyor
Mor	48	Kadın	Evli	Lisans	4.000 TL
Turuncu	21	Erkek	Bekâr	Lise	Çalışmıyor

Turkuaz	53	Erkek	Evli	Lise	5.000 TL
Gri	60	Kadın	Evli	Ortaokul	Çalışmıyor

Katılımcılarla Yapılan Ön ve Son Değerlendirme Görüşmelerine İlişkin Bulgular

Katılımcıların Adli Sosyal Hizmet, Adli Sosyal Hizmet Uzmanlarının Görevlerine İlişkin Görüşlerini İçeren Bulgular

Türkiye’de sosyal hizmet mesleğinin mesleki gelişimi 1960’lı yıllara dayanmasına karşın toplum genelinde sosyal hizmetlere ve sosyal hizmet uzmanlarının rol ve sorumluluklarına ilişkin bilgi düzeyi istendik düzeyde değildir. Günümüzde Türkiye’de sosyal hizmet disiplinine yönelik toplumsal farkındalığın yeterli olduğunu söylemek pek mümkün olamamaktadır.

Türkiye’de bireylerin sosyal hizmet mesleğine ilişkin farkındalığı ve tutumu üzerine pek fazla araştırma bulunmamaktadır. Uluslararası literatür tarandığında sosyal hizmet mesleğinin tanınırlığı ve medyada temsili konularında bazı araştırmaların yapıldığı görülmektedir (Andrews, 1987; Tower, 2000). Türkiye’de toplumun sosyal hizmet mesleğine ilişkin farkındalığını araştıran bir çalışmada araştırmaya katılanların yarısından fazlasının sosyal hizmet mesleğine dair hiçbir bilgisinin olmadığı, bir meslek olarak sosyal hizmeti tanıyanların ise büyük oranda kendi kişisel deneyimleri ile bu bilgiye ulaştıkları bulunmuştur. Bunun yanı sıra, araştırmada bir tutum geliştirmek için sosyal hizmet kelimelerinden yola çıkarak mesleğe dair bazı çıkarımlarda bulunmanın yeterli olabileceği ancak meslek hakkında bilgi düzeyi arttıkça katılımcıların daha olumlu tutum geliştirdikleri bulunmuştur (Bolgün vd., 2017).

Bu araştırmada ise katılımcılar adli ve sosyal hizmet kelimelerinden yola çıkarak sosyal hizmet ile ilgili bazı çıkarımlarda bulunmuşlardır. Ancak katılımcılar adli süreçte ihtiyaç duydukları hizmetlerin sosyal hizmet mesleğinin görev alanına girdiğini ve adli sosyal hizmet uzmanlarının rol ve işlevlerini yeterince bilmemektedir.

Ön değerlendirme aşamasında katılımcılar adli sosyal hizmeti genellikle adli konularda insanlara yardımcı olan, rehberlik eden bir meslek olarak tanımlamaktadır ve bütün katılımcılar adli sosyal hizmetin sosyal hizmet mesleği içerisinde bazı konularda yeterlilik isteyen bir uzmanlık alanı olduğu konusunda hemfikirdir.

“Sosyal hizmetin bir koludur. Adli vakaların sosyal çalışmacılar tarafından incelenmesidir.” (Sarı).

“Bazı meslekler kendi içinde uzmanlıklara ayrılır. Adli sosyal hizmet de sosyal hizmet mesleği içerisinde bir uzmanlık alanıdır. Adli olaylarda çocukların haklarını savunur. Ailelere yol gösterir.” (Kırmızı).

“Sosyal hizmet mesleğinin içerisinde hukuki olaylarla ilgilenen alandır.” (Yeşil).

Ancak katılımcıların adli sosyal hizmetin adalet mekanizması içerisinde hangi konularla ilgilendiği hususunda bilgi eksiklikleri bulunmaktadır. Verilen çevrimiçi eğitimin ardından katılımcıların adli sosyal hizmeti; boşanma, velayet, evlat edinme, suça maruz kalan ve suça sürüklenen çocuk gibi adli konularda yeterlilik isteyen bir uzmanlık alanı olarak tanımladığı görülmüştür.

“Adli sosyal hizmet boşanma, velayet, suça maruz kalan ve suça sürüklenen çocuk gibi konular ile ilgilidir. Bu konularda yeterli bilgi birikimi olan kişiler adli sosyal hizmet alanında uzman olarak görev yapar.” (Kırmızı).

“Adli sosyal hizmet boşanma, velayet, çocuk suçluluğu, çocuğun mağdur olması gibi alanlarda yeterlilik isteyen uzmanlık alanıdır. İnsan hakları ve çocuk haklarını gözetir. Bu sebeplerle adliyeye gelen kişilerle çalışır.” (Yeşil).

“Adli sosyal hizmet boşanma, velayet, evlat edinme, suça sürüklenen çocuk, mağdur çocuk gibi konularda hizmet veren bir sosyal hizmet alanıdır. Bilgi birikimi yeterli ve donanımlı sosyal çalışmacılar görev yapar.” (Mor).

Bu bağlamda katılımcıların araştırmanın amacına uygun olarak sosyal hizmet mesleğine ilişkin fikir sahibi olmaları sağlanmış ve adli sosyal hizmetin adalet mekanizması içerisinde hangi konularla ilgilendiği konularındaki bilgi eksiklikleri giderilmiştir.

Ön değerlendirme aşamasında katılımcıların çoğunluğu adli sosyal hizmet alanında çalışan sosyal hizmet uzmanlarının görevlerini adli olaylar içerisinde yer alan kişilere psikolojik, duygusal destek sağlamak, sorunlarını çözmelerine yardımcı olmak olarak açıklamıştır.

“Adliyede vatandaşlara yardımcı olurlar. Şiddete uğramış ailelerle, çocuklarla çalışırlar ve haklarını korumalarında destek olurlar.” (Siyah).

“Adli sosyal hizmet alanında çalışan sosyal hizmet çalışanlarının adliyeye gelen vakaları incelemek, bireylerle görüşmek gibi görevleri vardır.” (Beyaz).

“Adli sosyal hizmet uzmanları vakaları incelemek, vakaların duygusal problemlerini çözmek, onlara hangi konularda yardım edeceklerini belirlemek gibi konularda insanlara yardımcı olurlar ve bu tarz yükümlülükleri vardır.” (Sarı).

Buna karşın bazı katılımcılar velayetin kime verileceğine uzmanın karar vermesi gibi dava konusu ile ilgili kararları sosyal hizmet uzmanının verdiğini düşünmektedir.

“Adliyelerde görev yapar. Hukuki konularda uzmanlaşmıştır. Boşanma davası için adliyeye gelen ailelerle, çocuklarla görüşmeler yapar. Velayetin hangi ebeveyne verileceğine karar verir. Mahkemede çocukların haklarını savunur.” (Yeşil).

Eğitimin ardından katılımcıların adli sosyal hizmet alanında çalışan uzmanların aile ve çocuk mahkemelerinde görev yaptıklarını, mesleki çerçevede görüşmeler yaptıklarını, görüşmeler doğrultusunda hazırlanan rapora “Sosyal İnceleme Raporu” adını verdiklerini ve bazı durumlarda ev ve okul incelemeleri yaptıklarını aktarmışlardır.

“Adli sosyal hizmet alanında çalışan uzmanlar aile ve çocuk mahkemelerinde görev yapar. Bireylerle mesleki görüşmeler yapar ve bu görüşme sonunda Sosyal İnceleme Raporu yazar ardından hâkime sunar. Gerekli durumlarda ev incelemesi yapar.” (Siyah).

“Adli sosyal çalışmacılar duruşmalara girer. Gerekli görüldüğü durumlarda sosyal inceleme raporu hazırlayarak sürece katkıda bulunurlar. Sosyal çalışmacılar ayrıca ev ve okul incelemeleri ile raporlarını geliştirirler.” (Turuncu).

Bazı katılımcılar eğitimin ardından görüşmeler esnasında gizliliğin önemine değinmiştir.

“... Bu raporu hazırlarken mesleki görüşmeler yapılır ve gizlilik esastır.” (Sarı).

Ayrıca katılımcılar eğitimin ardından dava konusu ile ilgili son kararın hâkime ait olduğunu, sosyal hizmet uzmanının yazdığı raporun hâkimin karar vermesinde kolaylaştırıcı bir rol oynadığını belirtmiştir.

“Çocuk mahkemelerinde çocuğun Sosyal İnceleme Raporu adı verilen rapor ile hayatını, çevresini araştırır ve yine hâkime sunar. Duruşmalarda çocuğun yanında bulunarak çocuğa mahkemede eşlik eder.”(Sarı)

“Bu alanda çalışan sosyal hizmet uzmanları aile ve çocuk mahkemelerinde çalışmaktadır. Uzmanlar mahkeme öncesi aile ve çocuklar hakkında gerekli tüm hukuki rapor ve incelemelerini hâkime sunarlar. Karar yetkisi hâkimindir. Fakat hâkim uzmanların raporlarını dikkate alabilme inisiyatifine sahiptir.” (Beyaz).

Bu bağlamda eğitimin amacına uygun olarak adli sosyal hizmet alanında çalışan sosyal hizmet uzmanlarının görevleri konusunda katılımcıların bazı yanlış bilgileri düzeltilmiş ve bu konuda daha fazla bilgi sahibi olmaları sağlanmıştır.

Katılımcıların Aile ve Çocuk Mahkemelerinde Adli Sürecin İşleyişine İlişkin Bilgilerini İçeren Bulgular

Ön değerlendirme aşamasında katılımcılar; aile mahkemelerindeki adli sürecin genel anlamda taraflardan birinin boşanma, velayet veya evlat edinme nedeniyle dava açmasıyla başladığını belirtmişlerdir.

“Aile mahkemesinde boşanma, velayet gibi konularda kişiler anlaşılamaz ve olay mahkemeye taşınır bu yolla anlaşmazlıklar yasa ve hâkim yoluyla çözülür.” (Turkuaz).

“Aile mahkemelerinde boşanma, velayet, evlat edinme gibi davalar görülür.” (Gri).

Çocuk mahkemelerindeki adli sürecin nasıl ilerlediği konusunda ise katılımcılar genel anlamda “suç işleyen çocukların” sosyal hizmet uzmanı tarafından ifadelerinin alındığını ve sosyal hizmet uzmanının raporu doğrultusunda hâkimin son kararı verdiğini belirtmişlerdir.

“Çocuk mahkemelerinde ise suç işleyen çocukların ifadeleri alınır ve dava mahkeme tarafından karara bağlanır.” (Gri).

“Çocuk mahkemelerinde suça karışmış çocuklarla çalışmalar yapılır. Bu süreçte davalara bakması için sosyal çalışmacı görevlendirilir.” (Mor).

Genel itibarıyla verilen cevaplar doğru olsa da katılımcıların çoğunun çocuk mahkemelerinde yalnızca suça sürüklenen çocukların davalarının görüldüğünü düşündükleri, suç mağduru çocukların davalarının da çocuk mahkemelerinde görüldüğü konusunda bilgi eksikliklerinin olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca katılımcıların çoğu çocuk hukuku ilkelerine uygun olan “suça sürüklenen çocuk” kavramı yerine çocuk hukuku ilkelerine uygun olmayan “suç işleyen çocuk” ya da “suça karışmış çocuk” kavramlarını kullanmışlardır.

Son değerlendirme görüşmelerinde katılımcılar; tarafların velayet konusunda anlaşılmadıkları durumlarda sosyal hizmet uzmanının görevlendirildiği, evlat edinme konusunda adliye dışında sosyal hizmet merkezlerine de başvurulabileceği konularında bilgi edinmişlerdir.

“Aile mahkemelerinde kanunda belirtilen boşanma sebeplerinden biri gerçekleştiği zaman taraflar boşanmak için mahkemeye başvururlar. Taraflar eğer velayet konusunda anlaşamazlar ise sosyal hizmet uzmanı görevlendirilir. Aile mahkemelerinde evlat edinme davaları da görülür. Bunun için adliyeye başvurabilecekleri gibi sosyal hizmet merkezlerine de başvurabilirler.” (Kırmızı).

Ayrıca katılımcılar eğitimden sonra çocuklara kelepçe takılamayacağı konusunda da bilgi sahibi olmuşlardır.

“Çocuğun sorgusu sırasında yanında sosyal hizmet uzmanı bulunabilir. Çocuğa kelepçe takılmaz, fakat kaçma ya da başkalarına zarar verme tehlikesi varsa kolluk kuvveti gerekli önlemi alır.” (Gri).

Katılımcıların Çeşitli Adli Terimlere ve Birimlere İlişkin Bilgileri İçeren Bulgular

Türk Medeni Kanunu’na göre eşlerden her biri diğer tarafa zina, hayata kast, pek kötü veya onur kırıcı davranış, suç işleme ve haysiyetsiz hayat sürme, terk, akıl hastalığı, evlilik birliğinin sarsılması gibi sebeplerle boşanma davası açabilmektedir. Boşanma davalarında yetkili mahkeme Aile Mahkemesidir (TMK, 2001).

Ön değerlendirme aşamasında katılımcılar; boşanma, velayet, soruşturma kavramları hakkında genel anlamda doğru bilgiler vermişlerdir. Katılımcılar; “boşanma” kavramının ne olduğu sorusuna genel anlamda “çeşitli anlaşmazlıklar nedeniyle evliliğin sürdürülemez hale gelmesi durumunda çiftlerin evliliklerini yasal olarak sona erdirmesi” cevabını vermişlerdir.

“Boşanma, iki tarafın anlaşmadığı durumda mahkemeye gitmesidir.” (Sarı).

“Boşanma, evliliğin sürdürülemez hale gelmesi durumunda mahkeme tarafından evliliğin sona erdirilmesidir.” (Mavi).

Türk Medeni Kanunu ergin olmayan çocuğun bakımı ve eğitimi için çocuğun menfaatini göz önünde tutarak ana ve babaya velayet hakkı tanımaktadır. Çocuğun velayeti ile ilgili karar yetkisi Aile Mahkemesi hâkimine aittir. Ana ve babadan her biri velayeti kendisinde bulunmayan çocuk ile uygun kişisel ilişki kurulmasını talep etme hakkına sahiptir (TMK, 2001).

Katılımcılar; “velayet” kavramının ne olduğu sorusuna genel anlamda “18 yaşından küçük olan çocuğun boşanma sonrasında kiminle yaşayacağına mahkemenin karar vermesi” cevabını vermişlerdir.

“Velayet boşanma sonucunda 18 yaş altındaki çocukların sorumluluğunun anne veya babaya verilmesidir.” (Mor).

“Velayet boşanan çiftlerin çocuğun hangi ebeveynde kalacağını belirlediği davalardır.” (Turuncu).

Ceza Muhakemesi Kanunu’na göre suç şüphesinin yetkili mercilerce öğrenilmesi ile iddianamenin kabul edilmesine kadar olan evre soruşturma aşamasını, iddianamenin kabul edilmesinden başlayıp hükmün kesinleşmesine kadar olan evre ise kovuşturma aşamasını ifade etmektedir (CMK, 2004).

Katılımcılar; “soruşturma” kavramının ne olduğu sorusuna genel anlamda “bir suçun açığa çıkması için başlatılan yasal süreçlerin toplamı” cevabını vermişlerdir.

“Soruşturma ise bir suçu kimin işlediğini anlamak için yapılar araştırmalardır.” (Yeşil).

“Soruşturma, suç işlemiş biri hakkında başlatılan yasal süreçlerin toplamıdır.” (Siyah).

Katılımcılar; “kovuşturma” kavramının ne olduğu sorusuna ise genel anlamda “herhangi bir bilğim yok” cevabını vermişlerdir. Diğer kavramlara ilişkin genel itibarıyla verilen cevaplar doğru olmasına karşın katılımcıların çoğunun “kovuşturma” kavramı hakkında bilgi eksikliklerinin olduğu anlaşılmaktadır.

Son değerlendirme görüşmelerinde katılımcılar; “kovuşturma” kavramının soruşturma neticesinde suç işlediği anlaşılan kişinin ceza iddianamesinin hazırlandığı, herkese açık, sözlü ve duruşmalı olarak gerçekleşen, iddia ve savunmanın karşılıklı tartıştığı, tüm delillerin toplandığı yargılama aşaması olduğu konularında bilgi sahibi olmuşlardır.

“Kovuşturmada ise suç işlediği kesin olan kişilerin yargılanma sürecidir. Bu süreçte iddianame hazırlanır, şüpheli kişinin savunması alınır.” (Kırmızı).

“Kovuşturma, soruşturma sonrasında şüpheli hakkında iddianame hazırlanarak başlayan, iddia ve savunmanın karşılıklı tartıştığı ve tüm delillerin toplandığı yargı aşamasıdır.” (Mavi).

Cinsel istismar olgularında adli görüşme odalarının kullanımı üzerine yapılan bir araştırmada hâkim, avukat, sosyal hizmet uzmanları ve mağdurların görüşlerine yer verilmiştir. Araştırmada sosyal hizmet uzmanlarının görüşlerinden yola çıkarak adli görüşme odaları sayesinde mağdur çocukların kendilerini daha rahat ifade edebildikleri, uzmanların mağdur çocuklara dair daha sağlıklı bilgilere ulaşabildikleri, “çocuğun yüksek yararı” ilkesinin benimsenerek çocukların ikincil mağduriyet yaşamalarının önlenmesini sağladığı bulunmuştur. Araştırmaya katılan mağdur çocuklardan elde edilen bulgular ise adli görüşme odalarını kendileri için yararlı buldukları, ifadelerinin bir uzman tarafından ve duruşma salonunu yerine görüşme odalarında alınmasının kendilerini rahatlattığı ve kaygı düzeylerini azalttığı yönündedir. Araştırmanın bir diğer bulgusu ise hâkim ve avukatların adli görüşme odalarını talep etme oranlarının oldukça düşük olmasıdır. Araştırmaya göre bu durum adli görüşme odalarının işlevinin ve öneminin yeterince bilinmemesinden kaynaklanmaktadır (Sarica ve Coşkun, 2020).

Araştırmanın oldukça çarpıcı bu son bulgusuna karşın, araştırma katılımcılarının ön değerlendirme aşamasında adli görüşme odalarının işlevine ilişkin genel bir bilgiye sahip oldukları görülmüştür. Buna karşın katılımcıların tamamının, adli görüşme odalarının görüşme yapılacak kişilerin ikincil mağduriyetlerinin önlenmesini sağlamak üzere oluşturulduğu konusunda ve işlevleri hususunda bilgi eksikliklerinin olduğu anlaşılmaktadır.

Ayrıca katılımcıların tamamının, adli görüşme odalarının, özel ortamlarda ifade ve beyanlarının alınması gerektiğine karar verilen veya fail ile yüz yüze gelmesinde sakınca bulunan hallerde “çocuğun yüksek yararı” gözetilmek suretiyle öncelikli olarak mağdur, tanık ve suça sürüklenen çocukların, cinsel suç ve aile içi şiddet suçu mağdurları ile diğer kırılgan gruba mensup mağdurların ifade ve beyanlarının alınması amacıyla kullanıldığı konusunda bilgi sahibi olmadıkları görülmüştür.

“Adliyelerde uzmanların vatandaşlarla konuştuğu, belki bazı konularda önemli kararların görüşüldüğü alandır.” (Siyah).

“Adli görüşme odası görüşmelerin ayrıca gizli bir şekilde yapıldığı yerdir.” (Mor).

“Adli görüşme odası görüşmelerin özel olarak sadece sosyal çalışmacı ile yapıldığı odalardır.” (Turuncu).

Son değerlendirme görüşmelerinde katılımcıların; adli görüşme odalarının bekleme, görüşme ve gözlem odalarından oluştuğu, adli görüşme odalarına adli süreçte korunma, ikincil travmaları önleme amacıyla ihtiyaç duyulduğu, çocuğun üstün yararının gözetilmesinin tehlikede olduğu hallerde bu durumun engellenmesi amacıyla çocuğun ifadesinin ses ve görüntü kaydı ile alındığı, çocuğun fail ile yüz yüze gelerek veya hâkime ifade verirken ikincil bir mağduriyet yaşamasının engellenmesi ve adalete erişiminin sağlanmasının amaçlandığı, adli görüşme odalarının kişilerin paylaştığı bilgilerin gizliliğini korumak adına sadece görüşmeler için ayrıldığı konularında bilgi sahibi oldukları görülmüştür.

“Adliye gelen mağdurların ikincil mağduriyetlerinin önlenmesi amacıyla, kapalı ve kamera sisteminin bulunduğu özel görüşme odalarıdır. Suça sürüklenmiş çocuk, aile içi şiddete maruz kalmış çocuk, cinsel suç mağduru çocukların sanıkla yüz yüze gelmeme, travmalarının tekrarlamama ve çocuğun yüksek yararı amaçlanmıştır.” (Siyah).

“Yüz yüze gelmesinde bazı sakıncalar bulunan kişilerin ifadelerinin alınması amacıyla kullanılan odalardır. Gizlilik değerinin ihlal edilmemesi amacıyla önemlidir.” (Mor).

Ön değerlendirme aşamasında adli süreçte yeni bir yapılanma alanı olan Adli Destek Mağdur Hizmetleri Müdürlüğü hakkında katılımcıların fikri sorulmuştur. Alınan cevaplar sonucunda; Adli Destek Mağdur Hizmetleri Müdürlüğü’nün adli alanda hizmet veren bir müdürlük olduğunun tahmin edilmesi dışında bilgi sahibi olmadıkları görülmüştür.

“Adliye bünyesinde görev yapan müdürlüklerdir.” (Siyah).

“Bir fikrim yok. Mağdurların desteklendiği ve hizmet aldığı bir müdürlük olabilir.” (Turkuaz).

“Fazla bilgi sahibi değilim.” (Mor).

Son değerlendirme aşamasında katılımcıların; Adli Destek Mağdur Hizmetleri Müdürlüğü’nün yeni bir yapılanma olduğunu, bu yapılanmanın bürolar şeklinde ayrıldığını, büroların farklı görevleri olduğunu, bu sistemde dezavantajlı grubun özel olarak desteklendiğini öğrendikleri görülmüştür. Katılımcılar, Adli Destek Mağdur Hizmetleri Müdürlüğü hakkında geniş çaplı bir bilgiye sahip olmuştur.

“Yeni bir sistemdir. İlgili konuya göre bürolara ayrılmıştır. Bilgilendirme ve yönlendirme bürosu suça maruz kalmış kişileri hakları konusunda bilgilendirir. Eğer kişiler başka hizmetlere ihtiyaç duyuyorsa kişiler o hizmetleri sağlayan kuruluşlara yönlendirilir. Kırılgan grup destek bürosu ise bir suça maruz kalıp mağdur olan yaşlı, kadın, çocuk, engelli kişilere hizmet verir. Ceza yargılaması destek bürosu sadece çocuk mahkemeleri için hukuk yargılaması destek bürosu sadece aile mahkemeleri içindir.” (Kırmızı).

“Adalet sistemi içinde bulunan sosyal hizmete ihtiyacı olan kişilere bürolar aracılığı ile destek sağlayan müdürlüktür. Bu bürolar kişileri hukuki süreç ve hakları konusunda bilgilendirir. Kırılgan grupta olup mağdur olan kişilerle görüşmeler yapılır ve destek hizmetleri verilir.” (Yeşil).

Katılımcıların Duruşma Sürecine İlişkin Bilgilerini İçeren Bulgular

Ön değerlendirme aşamasında aile ve çocuk mahkemelerinde duruşmaların nasıl gerçekleştiği konusunda katılımcılar duruşma salonunda hâkimin, tarafların ve avukatlarının hazır bulunduğunu belirtmiş ve duruşmayı kişilerin avukatları aracılığı ile kendilerini savundukları, tanıkların dinlendiği ve hâkimin karar verdiği bir süreç olarak tanımlamıştır. Katılımcıların aile ve çocuk mahkemeleri arasındaki farklar ve bu duruşmalardaki bazı hukuki kurallar ve sosyal hizmet uzmanının duruşmalardaki rolü hakkında bilgi eksikliği bulunmaktadır.

“Duruşmaların yapıldığı mahkeme salonlarında hâkim, avukat ve taraflar bulunur ve hâkimin söz vermesi ile konuşurlar. Hâkim son kararı verir.” (Siyah).

“Mahkemeye çıkan kişilerin avukatları ile kendilerini savunduğu ve kanıtlamaya çalıştığı, kararı hâkimin verdiği süreçtir.” (Turkuaz).

Katılımcılar eğitimin ardından aile ve çocuk mahkemelerinin tek hâkimli olduğunu, aile mahkemelerinde duruşmaların açık şekilde gerçekleştirilirken çocuk mahkemelerinin kapalı gerçekleştiğini belirtmişlerdir.

Duruşmalardaki kurallara ilişkin olarak çocuk mahkemelerinde çocuğun yanında mutlaka bir sosyal hizmet uzmanının bulunması gerektiğini, suça sürüklenen çocukların duruşma salonuna kelepçe ile getirilemeyeceğini, duruşma esnasında ses ve görüntü kaydının alınamayacağını da aktarmışlardır.

“Aile ve çocuk mahkemelerinde tek hâkim bulunur. Aile mahkemesinde sosyal hizmet uzmanı aile bireyleri ve çocuklarla ayrı ayrı görüşmeler yapar. Çocuk mahkemelerinde çocuklar dinlenirken yanlarında mutlaka sosyal hizmet uzmanı olmalıdır. Mağdur çocuklar suçu işleyenle yüz yüze gelmemek için görüşme odasında dinlenir. Eğer suça sürüklenen bir çocuğa çocuk duruşma salonuna polis gözetiminde gelir ama çocuğa kelepçe takılmaz.” (Kırmızı).

“Aile mahkemelerinde duruşmalar açık şekilde gerçekleşir ama çocuk mahkemelerinde duruşmalar kapalı gerçekleşir. Her iki mahkemede tek hâkimlidir. Çocuklar duruşmalarda dinlenirken yanında mutlaka sosyal hizmet uzmanı olmalıdır. Suça sürüklenen çocuklara duruşma salonunda zincir, kelepçe vb. hiçbir şey takılmaz.” (Yeşil).

“Çocuk mahkemelerinde duruşmalar kapalı olarak yapılmaktadır. Herhangi bir ses veya görüntü kaydı alınamamaktadır. Çocuğun mahkemedeki her işleminde yanında sosyal hizmet uzmanı bulunur. Çocuğun yüksek yararına olacağının anlaşıldığı durumlarda çocuk mahkeme salonundan çıkarılabilir veya sorgusu yapılan çocuk mahkemeye katılmayabilir.” (Mavi).

Araştırmanın amaçlarına uygun olarak katılımcıların son değerlendirme aşamasında verdiği yanıtlar aile ve çocuk mahkemeleri arasındaki farklar, bu duruşmalardaki bazı hukuki kurallar ve sosyal hizmet uzmanının duruşmalardaki rolü hakkında bilgi sahibi olduklarını göstermektedir.

Ceza yargılamasına dâhil olan çocuklar ile ilgili yapılan bir araştırmada incelenen dosyaların büyük çoğunluğunda suça sürüklenen ya da mağdur konumunda olan çocukların ifadelerinin alınması sırasında yanlarında bir sosyal hizmet uzmanının hazır bulunmadığı, çocukların hem soruşturma hem de kovuşturma aşamalarında defalarca ifadelerinin alındıkları

bulunmuştur. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre çocuk mahkemelerinde büyük oranda kapalılık ilkesine dikkat edilmekte ancak yetişkinlerle birlikte işlenen suçlar söz konusu olduğunda suça sürüklenen çocuklar yetişkinlerin yargılanma usullerine göre yargılanmakta ve kapalılık ilkesi dikkate alınmamaktadır (Kumcu & Kaya, 2012). Bu durum aile ve çocuk mahkemelerinde duruşma sürecine ilişkin çocuğun yüksek yararı, uzman desteği alma, ikincil mağduriyet yaşamama gibi haklarının ihlal edildiğini göstermektedir.

Katılımcıların Haklarına İlişkin Bulgular

Ceza Muhakemesi Kanunu'na göre şikâyetçi ve mağdurlar soruşturma evresinde delillerin toplanmasını isteme, gizlilik ilkesini ihlal etmemek koşuluyla belge örneği isteme ve gerekli durumlarda baro tarafından kendisine avukat görevlendirilmesini talep etme hakkına, kovuşturma aşamasında ise duruşmadan haberdar edilme, tanıkların davetini isteme, tutanak ve belgelerin bir örneğini isteme hakkına sahiptir. Bu haklar şikâyetçi ve mağdura açıklanır ve tutanağa yazılır (CMK, 2004).

Araştırma kapsamında ele alınan bir başka konu katılımcıların sahip oldukları haklar ve bu hakların ihlal edilmesi durumunda nereye başvurulacağını bilip bilmeme konusudur. Adli süreç çoğu birey için oldukça karmaşık bir sistemdir. Eğer kişi, daha önce herhangi bir şekilde adli sürece dâhil olmadıysa adli süreçte daha da zorlanmaktadır. Dolayısıyla kişilerin hangi haklara sahip olduğunu bilmesi işleri kolaylaştırmak, hakları korumak adına önemlidir.

Ön değerlendirme sürecinde katılımcılara hakları hakkında bilgi sahibi olup olmama durumları sorulduğunda katılımcıların çoğunun avukat isteme hakkına sahip olduğunu bildiği görülmektedir.

“Kişilerin avukat tutma, avukatı olmadan konuşmama hakları vardır. Avukatı yoksa barodan avukat isteme hakkına sahiptir.” (Yeşil).

“Kişilerin kendilerini daha iyi ifade edebilecekleri avukatları vardır. Olmadığı durumda avukat talep edebilirler, bu tür hakları vardır.” (Siyah).

“Maddi durumun avukat tutmak için yeterli olmadığı durumlarda kişiler, barolardan avukat talep edebilir.” (Mavi).

Çoğu katılımcı ise haklarını bilse dahi hak ihlali durumunda ne yapacağını, nereye başvuracağını bilmemektedir.

“Haklarımın ihlal edilmesi durumunda ne yapabileceğimi tam olarak bilmiyorum.” (Turuncu).

Eğitimin ardından yanıtlar büyük bir farkla değişim göstermiştir. Katılımcılar avukat isteme ve diğer hakları konusunda bilinçlenmiştir.

“Kişiler dava sürecinde gerekli olan evrakların, raporların bir örneğini isteyebilir. Eğer kişiler karşı tarafla yüz yüze gelmek istemiyorsa görüşmenin gününün, saatinin değişmesi için talepte bulunabilir.” (Kırmızı).

“Adli görüşme odasında beyanların alınması, delillerin toplanması, söz konusu durum nedeniyle el konulan eşyaların incelenmesi, barodan avukat talep etme, duruşmalardan haberdar edilme, belge ve evraklardan örnek isteme, tanıkların davet edilmesi, davanın sonucuna karşı kanun yollarına başvurma hakları bulunmaktadır.” (Beyaz).

“İmkân dâhilinde ise görüşmenin adli görüşme odalarında yapılması hakkına, tutanak ve belgelerden örnek istenmesi hakkına ve tanıkların duruşmaya çağırılması haklarına sahip olunur.” (Mavi).

Mevcut hakların öğrenilmesinin yanı sıra, katılımcılar hak ihlali durumunda şikâyet dilekçesi oluşturabilecekleri konusunda da bilgi sahibi olmuşlardır.

“Hakların ihlali durumunda ilgili mahkemelere dava açılabilir.” (Turuncu).

“Taleplerimin gerçekleşmemesi durumunda şikâyet dilekçesi oluşturabilirim.” (Mor).

“Eğer bu hakların ihlal edildiği düşünülüyorsa ilgili yerlere dilekçe verilebilir.” (Kırmızı).

Ceza Muhakemesi Kanunu’na göre suç sebebiyle psikolojisi bozulmuş suça sürüklenen ya da mağdur çocuk bir defa dinlenir ve yanında bir uzmanın hazır bulunması gerekmektedir. Sanık ile yüz yüze gelmesinde sakınca bulunan mağdurların ifadeleri özel ortamda uzmanlar tarafından alınır. Mağdur çocukların beyanları ve görüntüleri rızaları alınarak kayda alınır, dava dosyasında saklanır ve gizliliği için gerekli tüm tedbirler alınır (CMK, 2004).

Gizlilik konusunda katılımcılara yöneltilen sorularda fark edilmiştir ki katılımcılar verilerin gizliliği konusunda oldukça bilinçli ve dikkatlidir. Ancak eğitimin ardından gizlilik konusunda daha da bilinçlendikleri gözlemlenmiştir.

“Gizlilik adli süreçte kişisel bilgilerimin hiç kimse ile paylaşılmamasıdır. Ciddi sonuçlar doğurabileceği için başkası ile paylaşılmasını talep etme hakkım vardır.” (Turuncu).

“Kişisel veriler ancak kanunun izin verdiği hallerde veya kişinin rızasıyla işlenebilir.” (Mavi).

“Gizliliğin önemsenmesi anayasa ile koruma altına alınmıştır. Kişisel veriler ancak kanunda gerektiği şekilde başkalarıyla paylaşılır.” (Mor).

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Adli sürece dâhil olmamış bireylerin; adli sosyal hizmet ve adli sosyal hizmet uzmanlarının görev ve sorumlulukları, adli sürecin işleyişi ve adli süreç içerisindeki hakları hususlarında bilgi eksikliklerini tespit etmek ve gidermek bu araştırmanın problemini oluşturmaktadır. Araştırmada sosyal hizmet mesleğinin görünürlüğünü artırmak, bireyleri adli süreç içerisindeki hakları konusunda bilgilendirmek ve bireylerin adli sürece yönelik bilgi eksikliklerinden kaynaklı yaşadıkları kaygıları azaltmak amaçlanmıştır.

Araştırmada eğitimden önce katılımcıların sosyal hizmet mesleği hakkında bazı çıkarımlarının olduğu, sosyal hizmet uzmanının görüşme yapma, rapor yazma gibi temel görevlerini bildikleri ancak adli sistem içinde sosyal hizmet mesleğinin yeri hakkında bilgi sahibi olmadıkları görülmüştür. Eğitim sonrasında katılımcıların adli sosyal hizmet mesleğinin hangi konularla ilgilendiği ve adliyedeki sosyal hizmet uygulamaları hakkındaki bilgi eksiklikleri giderilmiştir.

Duruşma sürecine ilişkin ise katılımcıların taraflar, avukat, hâkim ve tanıklardan oluşan bir duruşma ortamı tanımladıkları görülmektedir. Eğitim sonrasında çocuk mahkemesinde mağdur çocuk ile ilgili davaların da olduğunu, yargı sürecinin soruşturma ve kovuşturma olmak

üzere iki aşamadan oluştuğunu, çocuğun ifadesi alınırken ve duruşma esnasında çocuğun yanında sosyal hizmet uzmanının hazır bulunduğunu belirtmişlerdir. Katılımcılar bazı hukuki kurallar, terimler ve duruşma sürecinde sosyal hizmet uzmanının rolü hakkındaki bilgi eksikliklerini gidermişlerdir.

Adliyelerdeki fiziki yapı konusunda ise katılımcıların adliyedeki görüşme odaları hakkında genel bir bilgiye sahip oldukları görülürken gizlilik ilkesi, mağdurların ikincil mağduriyetlerinin önlenmesi gibi görüşme odalarının işlevleri hakkında bilgi sahibi olmadıkları bulunmuştur. Araştırma sonunda katılımcılar görüşme odaları ve adliyedeki bazı birimler hakkında detaylı bilgi alarak bu bilgi eksikliklerini gidermişlerdir.

Adalet sistemi içindeki haklarına ilişkin olarak katılımcıların eğitim öncesinde sadece avukat isteme hakkına sahip olduklarını bildikleri ancak gizlilik, gerekli evrak örneklerini isteme, duruşma süreci ile ilgili haberdar edilme vb. hakları hakkında bilgi sahibi olmadıkları fark edilmiştir. Eğitim sonrasında katılımcıların adli süreçteki hakları ve hak ihlali durumunda izleyecekleri yollar konusunda bilgilendiği görülmektedir.

Konuya ilişkin önerileri sıralarken öncelikle araştırmanın literatüre katkısına değinmek faydalı olacaktır. Adli süreç neredeyse toplumdaki tüm bireylerin hayatının bir bölümünde dâhil olduğu bir alandır. Bu nedenle adli süreç ile ilgili toplumun bilgi düzeyini ölçen, karşılaşılan zorlukları ve gereksinimleri Türkiye bağlamında inceleyen araştırmalara gereksinim vardır. Bu araştırmanın da literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Tüm bireylerin dâhil olduğu ya da olma ihtimalinin bulunduğu adli süreç ile ilgili bilgilendirici eğitimler düzenlemek ve bunları çeşitli nüfus gruplarına uygulamak sisteme ilişkin önyargıların azalması, bilgi eksikliklerinin giderilmesi, hakların farkına varılması açısından önemlidir. Adli süreçlere ilişkin eğitimler yaygınlaştırılmalı, eğitimlerin yaygınlaştırılmasında dijital medyanın gücü kullanılmalıdır. Eğitimler, uygulanacak nüfus grubuna göre (çocuk, yetişkin, yaşlı, engelli, göçmen vs.) düzenlenmelidir.

Adli süreç içerisinde sahip olunan haklar konusunda tüm bireyler için uygun, değerlendirilebilir, ilgi çekici afişler, tanıtım videoları, broşürler hazırlanarak bireylerin hakları konusunda bilinçlendirilmesi sağlanmalıdır. Bu afiş ve broşürler adliye girişlerinde yer alığında erişilebilirliği artacaktır.

Adli Destek Mağdur Hizmetleri Müdürlüğü adliye içerisinde yeni bir sistem olması nedeniyle henüz yeterince bilinmemektedir. Bu nedenle yeni açılan büroların işlevlerinin ve görevlerinin topluma aktarılması gerekmektedir. Bunun için medyanın gücünün yanı sıra, e-devlet gibi kurumsal internet sitelerinde bilgilendirici afişler ya da kısa ve öz bilgiler verilmelidir. Adalet Bakanlığı web sitesinde yeni müdürlükleri tanıtan tanıtım videolarının yer almasının da öğretici olacağı düşünülmektedir.

Adliye koşullarının iyileştirilmesi bireylerin ikincil mağduriyetler yaşamasını engelleyecektir. Bazı adliyelerde gizlilik ilkesi gereğince görüşmeler görüşme odalarında gerçekleşirken bazı adliyelerde görüşmeler tabiri caizse “ayaküstü” yapılmaktadır. Bu durum bir taraftan görüşmelerin kalitesini etkilerken, diğer taraftan da görüşülen bireyin haklarının ihlal edilmesine yol açmaktadır. Bu nedenlerle her adliyede ivedikle görüşme odalarının kurulması ve yaygınlaştırılması gerekmektedir.

Sosyal hizmet mesleğinin bilinirliğini artırmak için sosyal hizmet uygulamalarına yer verilen tüm kamu kurum ve kuruluşlarında ilgili sosyal hizmet alanı ve alanda çalışan sosyal

hizmet uzmanlarının görevleri hakkında hem müracaatçılara, hem topluma hem de diğer meslek elemanlarına yönelik bilgilendirme çalışmaları yapılması araştırmanın bir diğer önerisidir.

KAYNAKÇA

- Adalet Bakanlığı. (2019). *Ankara Batı Adliyesi Faaliyet Raporu*. Ankara: Ankara Batı Adliyesi.
- Adalet Bakanlığı. (2021). *Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Yönetmeliği*. Resmi Gazete: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/04/20210430-1.htm> adresinden erişildi. (ET: 30.04.2021)
- Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlüğü*. (2021). Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Daire Başkanlığı: <https://magdur.adalet.gov.tr/> adresinden erişildi. (ET: 29.06.2021)
- Andrews, J. (1987). Social work public image building. *The Social Service Review*, 61(3), 484-497.
- Bolgün, C., Şahin, F., & Baydur, H. (2017). Manisa'da toplumun sosyal hizmet mesleğine ilişkin farkındalığı ve tutumu: Karşılaştırmalı bir araştırma. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 27-49.
- Buz, S., Düzyurt, K., & Sağlam, M. (2015). Aile mahkemesinde çalışan sosyal çalışma görevlilerinin sosyal inceleme raporlarına ilişkin değerlendirmeleri: Ankara Adliyesi örneği. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 7-29.
- Büyüköztürk, Şenel vd. (2019). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara.
- Ceza Muhakeme Kanunu . (2004, Aralık 17). 5271 Sayılı Ceza Muhakeme Kanunu (CMK). *Resmi Gazete*. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5271.pdf> adresinden erişildi. (ET: 22.07.2021)
- Creswell, J. (2013). *Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Creswell, J. (2017). *Araştırma Deseni: Nitel, Nicel Ve Karma Yöntem Yaklaşımları*. (3. b.). Ankara: Eğiten Kitap.
- Çiftçi, D. (2019). Sosyal hizmet uzmanının görevleri. *Çocuk Adalet Sistemi İçinde Sosyal Hizmet Uzmanının Görev ve Yetkileri*. Ankara.
- Erdoğan, Ç., & İnçeli, M. (2015). Sosyal inceleme raporlarının hazırlanmasında dikkat edilecek konular. B. Karakuş (Ed.), *Sosyal Hizmet içinde* (s. 32-37). Ankara: Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Yayını.
- Filiz, O. (2011). Türkiye'de aile mahkemeleri uygulaması ve uygulamanın değerlendirilmesi üzerine bir araştırma. *Aile ve Toplum*, 74-94.
- Galip, S. (2019). Adli görüşme odaları. *Ankara Batı Adliyesi Dergisi*, 82-84.
- Gökçearslan Çifci, E. (2014). Adli sosyal hizmetin tarihsel gelişimi. *Adli Sosyal Hizmet içinde* (s. 2-3). Erzurum: Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi.
- Gökçearslan Çiftçi, E., & Özdemir Ocaklı, B. (2015). Sosyal hizmet uzmanları neden sosyal inceleme raporlarını yazarlar? B. Karakuş (Ed.), *Sosyal Hizmet içinde* (s. 37-41). Ankara: Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Yayını.

- Gönültaş, D. M. (2016). Adli sosyal hizmet adalet mekanizmasındaki yeri ve önemi. *Adli Sosyal Hizmet Yaklaşım ve Müdahale*. içinde Ankara: Nobel Yayınevi.
- Kumcu, D., & Kaya, Ö. (2012). Ceza Yargılanmasına Dahil Olan Çocuklara Hakları Çerçevesinden Bakış (Araştırma Raporu). *Türkiye'de Çocuk Adalet Sisteminin Yönetimi* içinde (s. 101-142). Ankara.
- National Association of Social Workers. (2014). *Social Work*. Social Workers Web Sitesi: <https://www.socialworkers.org/Practice> adresinden erişildi. (ET: 10.07.2021)
- Öztürk, S. (2019, Haziran). Onarıcı Adalet Teorisi ve Diğer Adalet Teorileri. *Kamu Hukuku Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı*. Ankara, Türkiye: Hacettepe Üniversitesi.
- Sarıca, A. D., & Coşkun, U. H. (2020). Cinsel istismar olgularında adli görüşme odalarının kullanımı: hakim, avukat, uzman ve mağdur görüşleri. *Ceza Hukuku ve Kriminoloji*, 117-142.
- Saruç, S., & Kayma Güneş, D. (2014). Suça sürüklenen çocuklar hakkında hazırlanan sosyal inceleme raporlarının mahkeme kararlarına etkisi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 25(1), 109-132.
- Tower, K. (2000). In our own image: Shaping attitudes about social work through television production. *Journal of Social Work Education*, 36(3), 575-585.
- Türk Medeni Kanunu. (2001, Aralık 8). 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu . *Resmi Gazete (Sayı: 24607)*. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4721.pdf> adresinden erişildi. (ET: 22.07.2021)
- Uluğtekin, S., Baykara Acar, Y., & Cankurtaran Öntaş, Ö. (2004). Çocuk adalet sisteminde sir ve gözetim raporlarının yeri. *TBB*, 35-44.